

Öv Per Lennerman resebrev 7 från Kosovo

Ånyo är det söndag i Kosovo och därmed dags för en sammanfattning av de senaste två veckorna.

Jag har tidigare beskrivit hur jag tycker dagarna bara har "flugit iväg". De senaste två veckorna har den känslan till del ändrats. När jag försöker komma på vad det är som förändrats är tre saker som slår mig. För det första känner man till rutiner, beslutsvägar, arbets sätt mm vilket innebär att det går fortare att hantera olika ärenden. För det andra så börjar sig hösten göra sig ordentligt påmind härnere, om det är molnigt är det mörkt (kolsvart) redan kl 1645. Mörkret och kylan får till följd att mycket av verksamheten i "samhället" börjar gå på sparlåga vilket till viss del minskar KFOR:s arbete. Slutligen, jag har en vecka kvar till min första leave vilket kanske också gör att tiden går lite långsammare. Jag trivs dock fortfarande och min avdelning fungerar väldigt bra.

Jag har praktiserat det "svenska ledarskapet" innebärande att alla skall känna delaktighet i det vi gör samtidigt som var och en har sitt eget "lilla område" där de självständigt skall driva sina ärenden. Jag uppfattar att mina officerare trivs bra med att känna en frihet i sitt arbete och känna mitt förtroende för dem som yrkesmän. Tidigare upplevde jag att en del av mina officerare var rädda/försiktiga för att ta egna initiativ av rädsla för att göra fel. Nu försöker dock var och en utveckla sin egen lilla del, självklart är det en viss skillnad på "framåtandan" hos en fransk och en rumänsk officer men alla bidrar efter sin förmåga.

Jag har fått en ny polsk major och ibland blir man betänksam över hur olika länder tar ut sin personal. Hans engelska är för att uttrycka mig milt bedrövlig samtidigt är han en mycket ödmjuk och ambitiös person. Risker att han kommer uppleva sin tid härnere som mycket "tung" är uppenbar. Jag har dock sett till att han deltar i den språkutbildning som det finns möjlighet att genomföra under kvällstid. Samtidigt har avdelningen minskat så pass mycket att han till del måste klara sig själv redan i inledningen av sin tjänstgöring. Jag förstår inte varför han inte placerades vid den polska bataljonen där han under lugna former kunde ges en möjlighet att anpassa sig till en internationell tjänstgöring med allt vad det innebär. Det finns nämligen relativt många polska officerare på bataljonen med bättre språkkunskaper.

Den förre polske majoren som tjänstgjorde ett år vid J 9, han åkte hem en månad efter att jag kommit, var hyfsad/bra på engelska berättade för mig att han inte kunde sova de tre första månaderna pga "prestationsångest". Tyvärr resulterade det i att han, 37 år gammal, drabbades av en lindrig hjärtattack. I samband med mitt personliga samtal med honom berättade att han skulle åka till Irak på 1 år efter 3 månaders semester i Polen. På min fråga hur han över huvud taget övervägde ett sådant ställningstagande med tanke på vad som hänt i Kosovo fick jag ett lika ärligt som beklämmande svar. Han hade köpt en ny "skattefri" Mitsubishi under sin

tjänstgöring i Kosovo och för att kunna behålla den samtidigt som hans familj skulle kunna leva ett drägligt liv var han tvungen att ta en ny utlandstjänstgöring på grund av den högre lönen. Jämfört med våra svenska löner och förmåner är det dock inget att skryta med. Vi svenskar skall kanske inte klaga så mycket som vi gör ibland. Visst, det finns alltid någon som har det bättre men vi glömmer lika lätt den stora huvuddelen som har det sämre eller till och med betydligt sämre ställt.

I samband med vårt normala fredagsmöte besökte vi Pecs som ligger i västra Kosovo. Staden är tillsammans med Mitrovica och Prizren de största städerna efter Pristina. Staden är mycket gammal och ligger vid infarten till Rugova Valley som är en dalgång som leder i till den södra delen av Montenegro. I utkanten av Pecs ligger den viktigaste serbortodoxa helgedomen, byggd under tolv- och trettonhundratalet. Än idag är det ärkebiskopens egentliga säte även om han sedan andra världskriget haft sitt praktiska säte i Belgrad. Det var ett intressant besök och bilderna finns möjlighet att se när jag kommer hem. Med hänsyn till motsättningarna i området är platsen vaktad av italienska KFOR-soldater dygnet runt vilket i sig är beklämmande.

Jag berättade tidigare om besöket med björnarna på ett av Titos gamla jaktpalats. Knappt en km bortanför kyrkan i Pecs fanns ytterligare en av Titos jaktstugor. Idag utnyttjas den som förläggning för en argentinsk ingenjörspluton. På platsen fanns tidigare en serbortodox kyrka men i samband med andra världskriget förvandlade Tito platsen till en ledningsplats för sina partisanstyrkor. Först efter kriget började den utnyttjas som jaktstuga, det som främst jagades i området var björn. I husets källare finns en bunker som Tito och hans styrkor utnyttjade. På väggarna finns ett antal målningar som på olika sätt beskriver Titoepoken. Där det självklara "huvudnumret" är kartan över Jugoslavien med följande text ovanför, "Tito är allt som vi är".

Nåväl efter lunch hos den argentinska ingenjörsplutonen fortsatte vi in i Rugova Valley. Jag har rest mycket i de bergiga delarna av Europa men aldrig upplevt något liknande. Det var som att åka i en tunnel, på botten av dalgången rinner en mindre flod, Pecka Bistrica. Jag uppskattar att medelavståndet mellan "tunnelväggarna" inte var mer än 250 m. Läger man till det att väggarna var någonstans mellan 500-900 m höga förstår Ni att det var imponerande och outgrundligt vackert. Efter en timmes bilkörning fanns det en liten restaurang med egna foreller i dammar bredvid floden. Där intogs den obligatoriska rakén. Det är den albanska motsvarigheten till serbernas "slivo".

Jag har även besökt en skidort i södra Kosovo, Brezovica. Samma sak där, ett fullständigt magnifikt natursceneri. Kosovo har en otrolig potential som "turistland" och det är sorgligt att inte Kosovarena inser vilken "guldgruva" ett rent och städat Kosovo skulle utgöra. Med andra ord naturupplevelsena härnere är i många stycken fantastiska och det vore en upplevelse att kunna komma tillbaka hit om tio eller femton år förutsatt att Kosovo förvaltar sitt arv på ett förnuftigt sätt.

Jag har ju stundtals varit pessimistiskt avseende den fortsatta utvecklingen i Kosovo men kanske var en händelse i fredags en milstolpe på något nytt och positivt. Många tycker väl att våra politiker ofta ägnar mer energi åt att påvisa de politiska motståndarnas brister än att ägna sig åt sin egen politik och "driva" Sverige framåt. Detta beteende är som en "fis i rymden" jämfört med hur Serbiens och Kosovos politiker hittills satt den politiska polemiken före sitt folks väl och ve.

Idag är det cirka 190 000 serber som tidigare bodde i Kosovo och flydde från sina hem i samband med konflikten 1998-99. Huvuddelen av dessa bor i läger eller hos släktingar i Serbien, en mindre del lever på andra platser i Kosovo och en del är flyktingar i angränsande länder. En av UNMIK:s största uppgifter är att skapa förutsättningar för att dessa människor skall kunna återvända till sin hemort. I många fall är deras hus fullständigt förstörda eller så har deras hus ockuperats av Kosovoalbaner. Det som heller inte få glömmas bort i sammanhanget är att både serber och albaner begått grava brott mot folkrätten i samband med konflikten i Kosovo. Man skall väl inte döma någon men i serbernas fall skedde en etnisk rensning på Belgrads direkta order. Dessutom mördades ett inte oväsentligt antal Kosovoalbaner av de serbiska regeringsstyrkorna under konflikten. Detta skedde inte i den omfattning som i Bosnien med det var tillräckligt omfattande för att "varje" återflyttande serb betraktas som en presumtiv krigsförbrytare.

På motsvarande sätt tog Kosovoalbanerna tillfället i akt då serberna flydde i samband NATO:s bombningar och UCK offensiv. Jag vet inte om det var organiserat på samma sätt men resultat är det samma förstörda byar och även avrättningar/folkmord förekom. Självklart är det så att huvuddelen av både K-A och K-S inte är några krigsförbrytare utan vanliga människor som vill se sina barn växa upp i en trygg miljö.

Att då ständigt bombarderas med politikernas "destruktiva" budskap och politiska propaganda om den andra sidans ogärningar skapar ju inte förutsättningar för någon lätt väg tillbaka till ett normalt samhälle. Dessutom förekommer med jämna mellanrum brott med etniska förtecken mot främst K-S. Ett ytterligare faktum som försvårar det hela är frågan om Kosovos framtida status. K-A ser bara ett alternativ och det är självständighet emedan Serbien ser många andra alternativ utom just ett självständigt Kosovo. FN har i sin resolution 1244 givit UNMIK mandatet att förvalta Kosovo intill dess frågan om Kosovo status skall behandlas. UNMIK har satt upp åtta mål som skall uppnås innan en diskussion om Kosovos status "kan börja". Jag avser inte räkna upp alla åtta men vill peka på följande. Enkelt uttryckt Kosovo skall vara ett multietniskt samhälle där alla tidigare Kosovarer skall leva i ett samhälle präglad av lag och ordning. Det förutsätter att alla flyktingar kan återkomma utan att utsättas för olika former av hot och våld.

Som en del i denna återflyttning genomförs Go and See Visits (GSV). Det innebär att flyktingar, under beskydd av UNMIK och än så länge även av KFOR ges möjlighet att besöka sin tidigare hemort i Kosovo. Besöket skall utgöra en del av det underlag som familjen skall väga in innan de fattar beslut om att återvända. Under en sådan GSV i torsdags blev de UNHCR:s bussar som transporterade serberna utsatta för stenkastning i samband med att de kom fram till den aktuella byn. Läget var så spänt att den eskorterande KFOR-strykan tvingades skjuta varningsskott med en av vagnarnas automatkanon innan K-A slutade och skingrades.

Det var en lång inledning och bakgrund till den "milstolpe" jag sedan upplevde på fredagen. Då gick nämligen Kosovos president, premiärminister och även kommunfullmäktiges ordförande ut och fördömde det inträffade. Dock var det inte bara ett fördömande av själva händelsen utan det påpekades också att dessa serber är i sin fulla rätt att återvända till sin hemort. En sådan markering har aldrig tidigare gjorts. Enligt min uppfattning är det enda vägen fram för att Kosovo skall kunna återgå till något som vi svenskar skulle kalla ett normalt samhälle.

Det man dock måste ha i åtanke är att det internationella samfundet lyckats sätta ordentlig press på främst Kosovos politiker. Man har tydligt framfört, inte minst från amerikansk sida

som K-A uppfattar som sina närmaste allierade, att det inte kan bli fråga om att diskutera Kosovo status innan de åtta målen uppnåts. Med andra ord, jag kan inte uttala mig om det är en genuin övertygelse att Kosovo skall bli ett multietniskt samhälle som legat till grund för ställningstagandet eller om utspelet skett mot bakgrunden att en större återflyttning uppfattas som en förutsättning för att Kosovos status skall tas upp till diskussion på den internationella agendan. Min förhoppning är att det är det förstnämnda men min bedömning är att det säkerligen finns inslag av bägge dessa motiv.

Det som heller inte får glömmas bort är att både Serbien och Kosovo styrs av delvis splittrade parlament där extremismen är vanligt förekommande. Läger man där till att bägge parterna har svåra ekonomiska problem som i vanlig ordning lätt kan skyllas på motparten är grogrunden för politisk extremism nära nog idealisk. Med tanke på det som föregått konflikten om Kosovo är det därför inte helt lätt för en mer moderat politiker att förklara att nu är det dags "att vända andra kinden till". "Mitt" hopp står därför till att alla "vanliga människor" inser att vägen till en trygg framtid för barn och barnbarn innefattar ett multietniskt Kosovo där K-A och K-S återigen kan leva sida vid sida och utveckla Kosovo tillsammans.

Slutligen måste jag ge Er en kort bakgrund till den bifogade Excel-filen. Som jag nämnde inledningsvis har jag under de två senaste veckorna upplevt att tiden inte längre flugit fram. Jag nämnde det för min tyske kapten (avdelningens datorexpert) varpå han direkt meddelade att han skulle skicka över en "Motivationspaj". Som framgår av bifogad Excel-fil är det ett elektroniskt "MUCK-måttband". Du lägger bara in datumet för starten och slutet av Din tjänstgöring och därefter sker en automatisk uppdatering varje gång Du öppnar filen. Med hjälp av den kan jag meddela att klockan 1200 igår passerade jag halvtid för min tjänstgöring i Kosovo och nu, kl 1800 på söndag har jag fullföljt 50,65% av min tjänstgöring eller omvandlat i timmar, genomförda 2321,59 timmar återstår 2262,41 timmar. Tänk vad ett multinationellt högkvarter kan åstadkomma och för en yrkesofficer kan det ju vara roligt att en gång i sitt liv få ha ett "MUCK-måttband" även om det är elektroniskt.

Det får bli allt för den här gången och sköt om Er och lev väl!

Per